

NAGY ANDREA

A GYÜLEKEZÉSI JOG SZABÁLYOZÁSÁNAK JÖVŐJE*

BEVEZETÉS

A tüntetések, felvonulások formája, jellege, célja számos változáson ment keresztül a történelem folyamán. Hazánkban a magyar jakobinus mozgalom hatására jelent meg a gyülekezési jog átfogó szabályozásának gondolata. 1848-ban született meg az első jogszabály a gyűlések tartásáról, mely 1918-ig volt hatályban. Az I. világháborúig folyamatosan korlátozták a gyülekezési jog gyakorlását, hiszen a politikai hatalom semmiképpen nem engedhette meg a fennálló rendszer megkérdőjelezését.¹

Az 1945-ben keletkezett 5159/1945. BM rendelet 1989-ig, a jelenlegi törvény meghozataláig rendezte – cseppet sem megnyugtatóan – ezt a területet. A rendszerváltozás előkészítése érdekében, a demokratikus állami berendezkedés megteremtése végett azonban szükségessé vált a gyülekezési jog reformja.

Az 1989. január 24-étől hatályos új jogszabály azonban csak részben valósította meg a szabályozás elé kitűzött célokat. A gyülekezési jogról szóló 1989. évi III. törvény (a továbbiakban: gyülekezési törvény) megszületése óta „megmozgatja” a társadalmat.

A gyülekezési törvény elsősorban a gyülekezési jog gyakorlása előtt álló korlátokat rögzíti – amit törvény nem tilt, azt szabad elvének szem előtt tartásával. A jogszabály kis terjedelmű, minimális szabályozást jelent, néhány paragrafusból áll csupán, de számos gyakorlati problémát okoz.

Bár állandó viták keresttüzében áll, nem sokat módosult az idők folyamán. Törvénymódosításra irányuló indítványt mindig csak egy-egy jelentősebb, a közvéleményt felkavaró demonstráció után terjesztettek be. A felháborodás elcsendesedésével azonban minden ment tovább az addig megszokott mederben.

A dolgozat középpontjában a gyülekezési jog korlátainak és az azokra érkező megoldási javaslatoknak az áttekintése áll a gyülekezési törvény és a hazai szakirodalom elemzése révén. Mivel a rendőrség elsődleges szerepet játszik a gyülekezési jog gyakorlásának érvényesítésében, nem tekinthetünk el szerepének bemutatásától sem.

* A szerző az ELTE ÁJK III. évfolyamos hallgatója. A dolgozat konzulense: Papp Imre. A dolgozattal a szerző a 2003. évi OTDK Állam- és jogtudományi szekciójának *Alkotmányjog I.* tagozatán különdíjat nyert.

A GYÜLEKEZÉSI JOG TARTALMA

A BÉKÉS GYÜLEKEZÉSHEZ VALÓ JOG

Az erőszakos cselekmények általános tilalma folytán a megmozdulás törvényességének alapvető feltétele a békés jelleg. A nemzetközi egyezmények, Alkotmányunk és a gyülekezési törvény védelme alatt is csak a fegyvertelen és erőszakmentes gyülekezés áll.²

Ezzel kapcsolatban a gyülekezési törvény csak annyit mond, hogy a rendezvényen résztvevők nem jelenhetnek meg fegyveresen, illetőleg felfegyverkezve.³ Az Emberi Jogok Európai Bírósága (a továbbiakban: strasbourgi bíróság) a rendkívül zajos tüntetéseket sem tekinti békés gyülekezésnek. A büntetőjog a rendbontás szankcionálásával kívánja a gyülekezések erőszakossá válását megakadályozni.

Nem akadályozhatja a békés tüntetéshez való jog gyakorlását az *ellentüntetéshez való jog*, még ha annak tartalma várhatóan erőszakos lesz is. Nem lehet megtiltani a rendezvény megtartását azzal az indokkal, hogy az adott csoporthoz nem tartozók vagy a csoport szélsőséges tagjai erőszakos szándékkal léphetnek fel. Ezt az elvet a strasbourgi bíróság a *Christians against Racism and Fascism v. U.K.-ügyben* mondta ki. A strasbourgi bíróság megengedhetőnek tartja a tiltást, ha a tilalmazott békés tüntetés veszteségénél nyilvánvalóan fontosabbak az elkerülendő veszélyek.⁴

A GYÜLEKEZÉSI JOG VÉDELME

A gyülekezési jog *mindenkit megillető alapvető szabadságjog*, amelyet a Magyar Köztársaság elismer, és biztosítja annak szabad, illetve zavartalan gyakorlását. Nemcsak az állammal szemben, hanem a társadalom többi tagjával (pl. ellentüntetők) szemben is védelemre szorul a rendeltetésszerű joggyakorlás. Ezért a gyülekezési jog magában foglalja azt a jogot is, hogy a jogszerűen tartott rendezvényt mások ne zavarhassák meg. Ebből adódóan az állam viszonya kettős a gyülekezési joghoz képest: egyrészt biztosítani kell a jog gyakorlását, ugyanakkor tőle is meg kell védeni.

Hazánkban az állam aktív magatartása kifejeződik a gyülekezési jog *büntetőjogi védelmének* elismerésében is. Az egyesülési és gyülekezési szabadság megsértését a gyülekezési törvény iktatta a hivatali bűncselekmények közé a Büntető Törvénykönyvbe. A strasbourgi bíróság a *Plattform „Ärzte für das Leben” v. Austria-ügyben* határozta meg a gyülekezési joggal kapcsolatban az állami feladatok keretét. A Bíróság 1988. június 21-ei döntésében megerősítette azt az állítást, hogy a gyülekezési jogot gyakorlók megvédése az ellentüntetés hatásaitól az állam kötelessége.⁵

A GYÜLEKEZÉSI TÖRVÉNY TÁRGYI HATÁLYA

A gyülekezés különféle megjelenési formáit több szempont alapján osztályozhatjuk. Jelenti a gyülekezés mind a mozgás nélküli, ún. stabil összejöveleteket (tüntetés,

ülősztájk), mind a mozgó formájú menetelést, nyilvános felvonulást, de megvalósulhat akár mindkét alakban egyszerre. Helyszíne lehet magánterület vagy közterület, résztvevői lehetnek személyek vagy gépjárművek.

A gyülekezés megvalósulhat spontán, előzetes cél nélkül (például leszerelő katonák vonulása), valamint meghatározott cél elérése érdekében előre megszervezett vagy szervezetlen formában. Az utóbbira példa egy döntés miatti azonnali kollektív tiltakozás.

A gyülekezési jog gyakorlása körében azonban nem minden gyülekezés számíthat alkotmányos védelemre, illetve tarthat bizonyos korlátozásoktól. Alapjogi védelemben azon formák részesülnek, amelyek a demokratikus berendezkedés működése érdekében a *vélemény- és akaratképzést* szolgálják. Azon ad hoc társulások tartoznak ebbe a körbe, amelyeken a résztvevők az őket érdeklő problémákat vitatják meg, egységes állásfoglalást alakítanak ki, s ezt a közös álláspontot másoknak, a társadalom többi tagjának is kinyilvánítják, illetve a rendezvény céljának érdekében – bár alkalmilag – szervezett erőt mutatnak fel.⁶

A hatályos magyar szabályozás alapján a gyülekezési jog fogalmába a közterületen rendezésre kerülő *békés összejövetelek*, felvonulások és tüntetések (a továbbiakban együtt: rendezvény) tartoznak.⁷ A törvény alkalmazhatósága miatt szükséges a gyülekezés formáinak – egyértelmű – meghatározása. Az „összejövetel” kifejezés azonban tág lehetőséget ad a hatóságnak, hogy bármely csoportosulást – akár néhány fő közéleti témájú beszélgetését is – rendezvényként kezeljen, ami nem felel meg a jogbiztonság követelményének.⁸ Helyesebb lenne, ha a jogalkotó tartalmilag ragadná meg ezeket a rendezvényeket az önkényes jogértelmezés elkerülése érdekében.⁹

A gyülekezési törvény hatálya nem terjed ki a 12. § és 13. § kivételével az *országgyűlési képviselők és a helyi önkormányzati képviselők választásával* összefüggő gyűlésekre, valamint a képviselői és a tanácsági beszámoló gyűlésekre. Nem állapítható meg azonban minden esetben, hogy a képviselőkkel kapcsolatos gyűlés jellegében eltérő lenne a felvonulástól, tüntetéstől.

Nem alkalmazható a jogszabály a törvényesen elismert *egyházak és vallásfelekezetek* területén szervezett vallási szertartásokra, rendezvényekre és a körmenetekre. Vallási szertartásokat általában nem közterületen tartanak, de ha a körmenet befolyásolni fogja a közúti forgalmat, ilyenkor célszerű a rendőrség figyelmét előzetesen felhívni. Ezek a rendezvények a lelkiismereti- és vallásszabadság gyakorlásához tartoznak.

Kikerültek a gyülekezési törvény hatálya alól a *kulturális és sportrendezvények* is. Mára azonban már világossá vált, hogy az ilyen események résztvevőinek célja nem csupán a szórakozás, hanem társadalmi, politikai vélemények is kifejeződnek – akár előre szervezett módon is – a törvény kikerülése végett. Az elmúlt évtizedben láthatóvá vált, hogy a tüntetéseknel, társadalmi, politikai célú és szervezésű akcióknál nagyobb kihívást jelentenek a nem politikai tömegrendezvények, főként a sportrendezvények, de a gyülekezési törvény hatálya alá vonni ezeket a rendezvényeket nem indokolt, mert céljuk nem valamely társadalmi probléma kifejezésre juttatása.

A *családi eseményekkel* kapcsolatos rendezvényekre magánjellegük, csekély társadalmi jelentőségük miatt nem terjed ki a törvény hatálya. Nem részesül tehát jogi védelemben – és ezzel együtt nem vethető a törvényi korlátozások alá – a magánrendezvény, még ha nyilvános helyen valósul is meg. Ilyennek minősül például az ismert személyek köztemetőben való temetése.

Nem esik a törvény hatálya alá az egyesület, gazdasági társaság működéséhez szükséges összejövetel sem, természetesen, ha nem közterületen történik. A kivételekre azonban nem vonatkozik speciális szabály, holott ezek is megvalósíthatnak törvényi korlátokat.¹⁰ Az egyéb jogszabályok nem is határolják el a különféle gyülekezéseket, egységes szabályokat alkalmaznak.

Tehát a törvény hatálya az egyéb közterületen tartandó politikai és nem politikai rendezvényekre terjed ki, függetlenül, milyen módon valósulnak meg. Közterületnek a mindenki számára korlátozás nélkül igénybe vehető terület, út, utca, tér minősül.¹¹ Elmondható azonban, hogy elsősorban a politikai indítékú és célzatú rendezvények megtartására kerül sor a gyülekezési jog hatálya alatt.¹²

A GYÜLEKEZÉSI JOG GYAKORLÁSÁNAK KORLÁTOZÁSA

Rengeteg probléma merül fel a gyülekezési jog gyakorlásával kapcsolatban. Sőt, felvetődött az a kérdés is, hogy egyáltalán korlátozható-e a gyülekezési jog. Az Alkotmánybíróság kifejti, hogy bár a törvény a békés gyülekezéshez való jogot biztosítja, és ezáltal egyéb korlátozásra nem hatalmazza fel kifejezetten a jogalkotót, de ebből nem lehet levonni azt a következtetést, hogy bármilyen korlátozást tiltana az Alkotmány. Mindezekből az következik, hogy a gyülekezési jog *nem eleve korlátozhatatlan* jog.¹³

Más kérdés, hogy milyen mértékű a korlátozás. Az alapjogi korlátozás feltétele, hogy alapjog érinthetetlen lényegére nem vonatkozhat, lényeges tartalmát nem érintheti, valamint elkerülhetetlenül szükségesnek kell lennie, vagyis kényszerítő ok váltsa ki.¹⁴ A korlátozás célja kizárólag más alapvető jog védelme vagy érvényesülése, illetve egyéb alkotmányos érték védelme lehet. A gyülekezési jog korlátozásának szempontjait a Római Egyezmény adja meg:

„E jogok gyakorlását csak a törvényben meghatározott olyan korlátozásoknak lehet kitenni, amelyek egy demokratikus társadalomban a nemzetbiztonság vagy a közbiztonság, a zavargás vagy bűncselekmény megakadályozása, a közegészség, az erkölcsök, illetőleg mások jogai és szabadságai védelme érdekében szükségesek.”¹⁵

További követelmény a jogkorlátozással szemben, hogy az adott ország törvényei kifejezetten megengedjék azt, és ezen okoknak egyértelműeknek, világosaknak, megismerhetőeknek kell lenniük. A korlátozásnak az általa elérni kívánt céllal arányban kell állnia, s csak akkor alkalmazható, ha a cél más módon nem érhető el.

A strasbourgi bíróság az *Ezelin v. Franciaország-ügyben* hozott döntésében rámutatott arra, a korlátozásokat nem lehet úgy értelmezni, hogy azok nem terjednek ki a

gyűlést követően hozott intézkedésekre. Jogsértés tényének megállapítása nélkül azonban nem lehet szankciót alkalmazni.¹⁶

A következőkben a jelenlegi korlátok mellett néhány lehetséges szabályozási modellt is bemutatok.

JOG- ÉS TÖRVÉNYSÉRTÉS TILALMA

Általános korlátnak tekintendő, hogy a gyülekezési jog gyakorlása nem valósíthat meg bűncselekményt vagy bűncselekmény elkövetésére való felhívást, valamint nem járhat mások jogainak és szabadságának sérelmével.¹⁷ A megfogalmazás azonban jogértelmezési gondokat vet fel, hiszen a gyülekezési jog gyakorlása általában mások jogainak és szabadságának sérelmével jár, tehát az összes rendezvény megtartását meg lehetne tiltani erre hivatkozva. Megítélésem szerint teljes körűen, konkrétan és nevesítve felsorolni nem lehet a korlátozás eseteit, de nem is célszerű. Az aránytalan jogsérelem megakadályozása az elérendő cél, melynek a gyülekezési törvényben is ki kellene fejeződnie.

TÉRBELI KORLÁTOZÁS

Felvetődött, hogy holocaust emlékművek előtt ne lehessen egyenruhásan vagy egyes zászlókkal felvonulni. Az embereket érzékenyebben érintő események miatt a véleménynyilvánítás határai csak kifejezett jogellenesség esetén vonhatók meg szűkebben. Bizonyos helyeken bizonyos formákban történő gyűlés általános tiltása nem szükséges, létre kell hozni olyan szűrőket a rendszerben, melyek alapján a jogellenes rendezvények eleve nem tarthatók meg. Ha meghatároznák azokat a helyeket, ahol nem tartható vagy ahol tartható gyűlés, a rendezvények véleménybefolyásoló jellegüket veszítenék el. Egy jelentéktelenebb helyszínen megtartott gyűlés nem kelti fel a média és általa a társadalom figyelmét. Másrészt nem jelenthet komoly zavart az Országgyűlés ülésében egy-egy tüntetés, mert az már lázadás lenne, ennek pedig a hatalom elejét tudja venni.

A SZERVEZŐ SZEMÉLYÉRE VONATKOZÓ KORLÁTOZÁSOK

A rendezvény szervezőjének számos kötelezettsége van a gyülekezési jog gyakorlásával kapcsolatban, és nemcsak a rendezvény előkészítése, megtartása során, hanem adott esetben a későbbiek folyamán is.

Külföldiek kizárása a szervezésből

Az Alkotmány mindenki számára biztosítja a békés gyülekezéshez való jogot. A rendezvény szervezője azonban csak a *magyar*, illetőleg magyarországi *tartózkodási vagy letelepedési engedéllyel* rendelkező nem magyar állampolgár lehet.¹⁸

A törvény alapján azok a külföldiek, akik vízummal vagy vízummentességi egyezmény alapján jogszerűen tartózkodnak az országban, a menedékjogot kérők, menedékesek, befogadottak, menekültkénti, menedékeskénti elismerését kérők, 2002. január 1-jétől pedig már a bevándorlási engedéllyel rendelkezők sem lehetnek szervezők.

Az Alkotmánybíróság szerint a jogkorlátozás *nem alkotmányellenes*, mert a szervező akkor tud feladatainak eleget tenni, ha az országban tartózkodása folytán a magyarországi viszonyokat ismeri. Ezzel az állásponttal szemben az vethető fel, hogy magyar állampolgár esetén sem követelmény a magyarországi tartózkodás, vagyis akár külföldről is megszervezheti a rendezvényt az interneten keresztül. A törvény feltételezi ugyan a szervező jelenlétét a rendezvényen, de kifejezett előírást erre vonatkozóan *nem* tartalmaz. A korlátozás valószínűleg a politikai befolyásolás lehetőségét akarja kizárni a nem magyar állampolgárok részéről. Nem lehet azonban mereven elválasztani a politikai jellegű rendezvényt a más jellegűtől, ezáltal a szükségesnél nagyobb mértékű a korlátozás. A gyülekezési törvény alapján sem környezetvédelmi tiltakozást, sem jótékonyági akciót nem rendezhetnek külföldi állampolgárok. A külföldiek azonban a jogszabályt kikerülve meg tudják oldani ezt az előttük álló akadályt azáltal, hogy felkérik egy megfelelő személyt a szervezésre, vagy tartózkodási engedélyt kérelmeznek. Nincs szankcionálva, ha nem megfelelő személy jelenti be a megmozdulást.

Véleményem szerint a jogszerűen Magyarországon tartózkodó külföldiek *el tudják látni* a szervezéssel kapcsolatos feladataikat. Léteznek alapítványok, nemzetközi szervezetek hazai képviselői, melyek ilyen segítségadásra is képesek. A kárfelelősség pedig érvényesíthető a nemzetközi magánjog segítségével. Az állam biztonságához fűződő érdek más, kevésbé hátrányos eszközökkel is megvalósítható: kiegészítő adatszolgáltatás kérhető, a képviselőre vonatkozó követelményeket elő lehet írni.

Jogi személyek kizárása a szervezésből

A gyülekezési törvény hallgat a jogi személyek szervezői jogosultságáról, az Alkotmánybíróság viszont nyilvánvalóvá tette, hogy *csak természetes* személy lehet szervező. A gyülekezési jog ugyanis egyént megillető jog, még ha csak csoportosan is gyakorolható, mert a sokaság minden résztvevője egyénileg döntheti el, részt vesz vagy nem.

A jogi személyeket megilletik azok a jogok, amelyek jellegük miatt nem kizárólag természetes személyhez kötődnek, tehát nem lehetetlen megfelelniük a szervező elé támasztott követelményeknek. Megállapítható, hogy a szervező leszűkítésével *nyomás indok nélkül* zárták ki a társadalmi szervezeteket, szakszervezeteket, egyesületeket, környezetvédelmi szervezeteket. Ez hátrányos a kárt szenvedetteknek is, hiszen a szervezetek nagyobb anyagi lehetőségeik folytán inkább képesek helytállni az okozott kárért.

Mind a külföldiek, mind a jogi személyek kizárása esetén a gyülekezés szervezésének és a részvételnek a különválasztása történt. Az Alkotmánybíróság a békés gyülekezés jogát csak a részvétel oldaláról közelítette meg, holott a szervezés is a jog immanens része.

A BEJELENTÉSI KÖTELEZETTSÉG

A zavartalan gyakorlás korláta a közterületen tartandó rendezvények előtt a bejelentési kötelezettség, amely a *szervezőt* terhelő feladat.¹⁹ Ez a gyülekezési jog gyakorlása előtt álló lépcső nem csorbítja az alapjog lényeges tartalmát, mert *nem* a rendezvény megtartásának rendőrhatalósági *engedélyezéséről* van szó. Bár sokszor hallani a médiában az engedély kifejezést, de hangsúlyozandó, hogy a gyülekezési jog gyakorlása nem igényel előzetes állami hozzájárulást, a rendezők és a résztvevők felelőssége mellett nincs is szükség engedélyre. Bár 1989-ig a politikai és gazdasági gyűlések engedélykötelesek voltak.

Bejelentési kötelezettség alá tartozó rendezvények

Mint azt megfogalmaztam, csak a közterületen tartandó rendezvénynek esetében szükséges a bejelentés. Egyes vélemények szerint, mivel a rendezvények eltérő formákban, különböző közterületeken jelennek meg, a közrendre és a közbiztonságra eltérő mértékben vagy nem is jelentenek veszélyt, csak bizonyos területeken legyen kötelező a bejelentés. Nem fogadható el ez az érvelés, mert a szervező egyedül nem tudja felmérni a rendezvénnyel okozható károkat, nincs a megfelelő döntéshez szükséges adatok birtokában. A szervező nem mérlegelhet a bejelentéssel kapcsolatban. Erre csak a hatóság jogosult és képes, még hozzá a konkrét helyszín és rendezvény ismeretében.

A bejelentés határideje

A közterületen tartandó rendezvény szervezését *legalább három nappal* a rendezvény megtartásának tervezett időpontját megelőzően kell bejelenteni a rendőrségnél szóban vagy írásban. A gyülekezési törvény végrehajtási rendelete (a továbbiakban: rendelet) a szóbeli bejelentés jegyzőkönyvbe foglalását rendeli el.²⁰ A gyülekezési törvény indokolása szerint a határidő megfelelő ahhoz, hogy időszerű eseményhez kapcsolódó rendezvény megtartása előtt se legyen akadály, másfelől ez az idő elegendő a rendőrség általi feltételek biztosítására is. A bejelentés időbeli megkötöttsége viszont a spontán, illetve sürgős demonstráció megtartását teszi lehetetlenné. A német alkotmánybíróság kimondta az *Eilversammlungen-ügyben*, ha egy esemény időszerűsége miatt halasztást nem tűrő demonstráció tudatos előkészítés nyomán jön létre, szükséges az előzetes bejelentés. Ugyanakkor, ha indokolt a sürgősség, a határidők rövidülhetnek.²¹ Megítélésem szerint ezt a megoldást át kellene vennie a magyar szabályozásnak is.

A RENDŐRSÉG SZEREPE A GYÜLEKEZÉSI JOG ÉRVÉNYESÍTÉSÉBEN

„A változtatásra irányuló kezdeményezések megengedhetősége nem függhet a rendőrség belátásától” – írta Concha Győző.²² A rendőrségnek központi szerepe van a gyülekezési jog gyakorlásának elősegítésében. Végig figyelemmel kíséri a rendezvény életét, hiszen jelen van a bejelentésétől kezdve adott esetben a rendezvény biztosításán keresztül a befejezéséig. Ezek az eltérő feladatok adott esetben meg is haladhatják a rendőrség erejét.

A BEJELENTÉS ELBÍRÁLÁSA

A *rendezvény helyszíne* szerint illetékes rendőrkapitányságnak, Budapesten a Budapesti Rendőr-főkapitányságnak (a továbbiakban: rendőrség) kell bejelenteni a közterületen tartandó rendezvényt. A gyülekezési törvény indokolása szerint azért a rendőrség jogosult a bejelentés elbírálására, mert a rendezvény rendjének biztosítása a közrend védelme érdekében a rendőrség feladata. Ha a döntés meghozatalához szükséges, szakértői véleményt kell kérni megkeresés útján az illetékes szervektől. Az esetleges megtiltást megalapozó körülményre fel kell hívni a szervező figyelmét, és tájékoztatni kell, hogy ez a helyszín vagy időpont megváltoztatásával elhárítható.²³ A rendőrség tehát csak végső esetben – a hiánypótlás, felhívás eredménytelensége esetén – él a megtiltás eszközével, arányosan alkalmazza a joghátrányokat.

A RENDEZVÉNY MEGTARTÁSÁNAK MEGTILTÁSA

A rendőrség tiltó határozata nem általánosságban – vagyis, hogy azt soha, semmilyen körülmények között ne tarthassák meg – tiltja be a rendezvényt. A tiltó határozat arra irányul, hogy a *konkrét időpontban és/vagy helyszínen* ne kerüljön megrendezésre az esemény.

A tiltás esetei

Ha a bejelentéshez kötött rendezvény megtartása a népképviseleti szervek vagy a bíróságok zavartalan működését súlyosan veszélyeztetné, illetőleg a közlekedés rendjének aránytalan sérelmével járna, a rendőrség a bejelentésnek a hatósághoz való beérkezésétől számított két napon belül a rendezvénynek a bejelentésben megjelölt helyszínen, vagy időben való megtartását megtilthatja.²⁴ A gyülekezési törvény megfogalmazásából adódóan a tiltás a rendőrség mérlegelésétől függ.

Hogyan állapítható meg előzetesen, hogy a rendezvény súlyosan veszélyeztetni fogja a *népképviseleti szervek és bíróságok* működését? A megmozdulásokban mindig benne van az a kockázat, hogy jogellenessé fordulnak át. Másrészt a rendezvény nem veszélyeztetheti az állami szervek függetlenségét olyan jelentős mértékben, hogy azt a rendőrség ne tudná megakadályozni. Egyes vélemények alapján különbségtétel nélkül minden rendezvény betiltása lehetővé válik a *közlekedés aránytalan*

sérelmére hivatkozva. A gyülekezési jog gyakorlása a közlekedés rendjére hivatkozva azonban csak szűk körben korlátozható, a közlekedőknek nagyobb tűrés kötelezettségük van, mint ha alapjogaik korlátozására kerülne sor.²⁵

Mivel egyetlen jogszabály sem határozza meg a közlekedés aránytalan sérelmének fogalmát, a rendőrség maga alakította ki azt a szempontrendszert, amely iránymutatásul szolgál a közterületi rendezvények tudomásulvételéhez, illetve megtiltásához. Többek között feltétel, hogy a rendezvény tervezett helyszíne ne legyen híd vagy felüljáró, ne merüljön fel autópálya vagy autópálya forgalma korlátozásának szükségessége. A rendőrség figyelembe veszi azt is, hogy jár-e jelentős érdeksérellemmel az út teljes vagy részleges lezárása az ott lakók, illetve ott dolgozók számára, mennyire befolyásolja a közlekedés biztonságát az esetleges forgalomirányítás. Vizsgálati szempont az is, milyen sérellemmel és költséggel járhat a tömegközlekedést igénybevevők és a tömegközlekedési vállalatok számára az adott útszakasz teljes vagy részleges lezárása.²⁶

Mivel lehetetlen meghatározni azokat a rendezvényeket, melyek zavarnak aránytalanul, illetve melyek nem, az adott szempontokat minden esetben konkretizálni kell. Mivel nincs egységesen meghatározva a szempontok értelmezése, a hatóság önkényesen értelmezheti azokat.

Sem a közlekedés rendjét, sem a bíróságok, népképviselői szervek működését nem érheti azonban olyan sérelem – elvárható rendőri fellépés mellett –, ami érdeemben akadályozná feladataik teljesítését.

Amiről a törvény hallgat

A gyülekezési jog korlátját nem csak a gyülekezési törvény 8.§ (1) bekezdése jelenti. Annak a rendezvénynek is hatósági tilalom alá kellene esnie, mely *célja* alapján a gyülekezési törvény 2.§ (3) bekezdésének követelményeivel az adott körülmények között nem áll összhangban. A gyülekezés célját is figyelembe kell vennie a hatóságnak, hiszen a bejelentés okkal követeli meg annak meghatározását. Természetesen a politikai helyesség vagy az erkölcs szemszögéből nem értékelheti a rendőrség a rendezvény célját. Így nem értek egyet azzal az ombudsmani ajánlással, mely szerint a rendőrségnek általában véve figyelembe kellene vennie a gyülekezés célját is.²⁷

Ha a rendezvény közvetlen és egyetlen célja viszont mások jogainak és szabadságának korlátozása, akkor a gyülekezési jog gyakorlásának célja jogellenes.²⁸ A gyülekezés céljából azonban nem lehet mindig bűncselekményre következtetni. A második világháborúban harcoló németekről való megemlékezés nem tiltható meg azon az alapon, hogy sokak emberi méltóságát sérti. A beszédek, megnyilvánulások rendőri előbírálata nem megengedhető, mert cenzúrához vezetne.

A jelenlegi szabályozás szerint, ha a rendezvény az előre közölt adatokból megállapíthatóan bűncselekményt, arra való felhívást, mások jogainak és szabadságának sérelmét fogja eredményezni, a rendőrség nem élhet a tiltás lehetőségével. A bűncselekmény elkövetése, felhívása, a jogsértés nyomósabb korlát, mint a közlekedés aránytalan sérelme, még sincs az előzetes mérlegelés szempontjai között.²⁹

A rendőrség mozgásteret szűk és nem hatásos. A rendelet szerint, ha a bejelentésből megállapítható, hogy a tervezett rendezvény bejelentése, megtartása a törvény rendelkezéseibe ütközik, de előzetesen nem tiltható meg, a rendőrség a szervezőt erre írásban figyelmezteti. A gyakorlatban annak kellene történnie ilyenkor, hogy a rendőrség nem tiltja meg a rendezvényt – mivel nincs is hatásköre a megtiltására –, hanem amikor a törvényi feltételei fennállnak, felosztatja azt. A valóságban azonban a rendőrség nem osztat, helyette egyes személyekkel szemben lépnek fel általában szabálysértés miatt; vagy megtiltja a rendezvényt mondva hivatkozva okra hivatkozva. Nem a hibás, hanem a jogszabály szerinti rendőri beavatkozás sérti az alapjog gyakorlását.

Határozat a rendezvény megtiltásáról

A rendőrség a bejelentés beérkezését követően 48 órán belül dönt a rendezvény esetleges megtiltása kérdésében, illetve állást foglal, hogy a rendezvény megtartása a törvény rendelkezéseinek megfelel-e. A *tudomásulvétel* azonban nem jelenti a rendezvény megtartásának az engedélyezését.³⁰

Az előírt határidő alatt a rendőrség csak azt tudja vizsgálni, a bejelentés megfelel-e a gyülekezési törvényben foglalt formai követelményeknek. Ha a gyülekezési törvény 2. § (3) bekezdése vizsgálatára is kiterjedne a rendőrségi hatáskör, hosszabb elbírálási határidővel kellene számolni.

1990 májusa és 1991 vége között több mint 1300 rendezvényt jelentettek be, melyek közül három megtartását tiltotta meg a rendőrség. A tiltás indokai között szerepelt például, hogy a parlament előtti éhségsztrájkolók zavarták volna a parlament működését, valamint magas rangú külföldi személyiség is éppen akkor érkezett hazánkba.³¹

Jogorvoslati lehetőségek

A rendőrség határozata ellen fellebbezésnek helye nincs; a határozat közlésétől számított három napon belül a szervező kérheti az államigazgatási határozat *bíróági felülvizsgálatát*. A kérelemhez csatolni kell a rendőrség határozatát. A bíróság a kérelem beérkezésétől számított három napon belül, nemperes eljárásban, ülnökök közreműködésével, szükség esetén a felek meghallgatása után határoz.³²

Ha a bíróság a kérelemnek helyt ad, hatályon kívül helyezi a rendőrség határozatát, ellenkező esetben a kérelmet elutasítja. A bíróság végzése ellen nincs helye jogorvoslatnak, még felülvizsgálati kérelemnek sem.³³ A jogorvoslat kizárása azt szolgálja, hogy a rendőrségi határozatot a szervező javára megváltoztató bírósági döntés alapján a rendezvény az eredetileg megjelölt időben megtartható legyen. A gyors döntéssel a bizonytalan helyzetek kialakulása megelőzhető. Jelentősen késleltetné a végső, jogerős döntés meghozatalát, ha a szervező és a rendőrség is fellebbezhetne a bírósági döntés ellen. Az egyfokú jogorvoslati rendszernek a rendőrség és a bíróság munkájába vetett bizalmat kell erősítenie. Ha a bíróság a rendőrség határozatát a rendezvény bejelentésben megjelölt időpontját követően helyezi hatályon kívül, a

rendezvény megtartásának tervezett új időpontjáról a szervezőnek a bejelentést elbíráló rendőrséget 24 órával a rendezvény megtartását megelőzően tájékoztatnia kell.³⁴

Jogértelmezési problémákat vet fel a gyülekezési törvény rendelkezése. Nem határozza meg világosan, hogy szükséges-e új eljárásnak indulnia, vagy a rendőrség nem bírálhatja el az újabb bejelentést, és azt csak tudomásul veheti. A gyülekezési törvény indokolása úgy szól, hogy méltánytalan az újabb bejelentési kötelezettség, de aggályos lenne közrendvédelmi szempontból, ha bármikor megtarthatják azt.

Egyes vélemények szerint a rendezvény legyen megtartható vagy az eredetileg megjelölt helyszínen az eredeti időponttól számított 12 órán belül, vagy a rendőrség az eredeti időpontban ajánljon fel új helyszínt fel az adott községben, városban, kerületen belül.³⁵ A gyülekezési törvény arról sem szól, meddig lehet megtartani a rendezvényt a bíróság határozata után. A törvénytörvény alapján erre évek múlva is lehetőség van. Meg kellene határozni, hogy a bíróság döntését követően meddig áll fenn ez a kedvezmény.

Elvileg nem zárható ki azonban az sem, hogy nem a rendezvény rendőrhatalósági megtiltása, hanem éppen tudomásul vétele jelenti az alkotmányos jogokkal kapcsolatos visszásságot. Ilyen esetben a gyülekezési törvény előírásai szerint sem államigazgatási úton, sem bírósági úton nincs jogorvoslat azok számára, akiknek a rendezvény alkotmányos jogaikkal kapcsolatban visszásságot okozott.

Az ombudsman alkotmányos visszásság közvetlen veszélyét érzi, ha a hatóság – bármely okból – nincs abban a helyzetben, hogy az alkotmányos jog tartalmát, gyakorlásának feltételeit, korlátait megfelelően értelmezze, az esetlegesen jogellenes helyzeteket pedig felismerje és megszüntesse. *Az utólagos bírósági felülvizsgálat nem mérsékeli a korábban államigazgatási jogkörben okozott alkotmányos visszásság súlyát.* A bírósági felülvizsgálat önmagában nem elegendő alkotmányos garancia a gyülekezési jog érvényesüléséhez.³⁶

A rendőrség hatáskörének átadása

Mivel a mérlegelés túl általános szempontokon nyugszik, és a jogi ismeretek oktatása a rendőrség keretein belül nem megfelelő, nem elégséges a rendőrség szakértelme a gyülekezésekkel kapcsolatos feladatai ellátásához. Másrészt múltbeli tapasztalatok alapján a rendőrségnél keletkezhetnek előítéletek egyes csoportokkal szemben. Ezen okok következtében felmerült olyan megoldási javaslat, hogy a bejelentés elintézése és a megtiltás más hatóság feladata legyen, és a rendőrség kizárólag a közvetlen végrehajtást szervezze.

A gyülekezési törvény megszületésekor felmerült az a lehetőség, hogy a tanácsok végrehajtó bizottsága járjon el a rendőrség helyett. Önkormányzati szintre telepíteni ezt a hatáskört azonban nem célszerű, mivel a településeken könnyen szembetalálhatjuk magunkat a tárgyilagos megítélés hiányával. Olyan javaslat is felmerült, hogy a belügyminiszter járjon el országos jellegű, illetve a fővárosban rendezendő nyilvános politikai gyűlés esetén.³⁷ A belügyminiszternek mint politikai vezetőnek nem

lehet hatáskörébe utalni ezeket a feladatokat, mert az alkotmányosan aggályos lenne. A megyei (fővárosi) közigazgatási hivatal hatáskörét azonban ki lehetne bővíteni ezzel a feladattal. A rendőrség hatáskörének átadására azonban nem lenne szükség, ha a gyülekezési törvény pontosabban meghatározná a rendezvény megtiltásának eseteit.

A RENDEZVÉNY FELOSZLATÁSA

Ha a rendezvény résztvevőinek magatartása a rendezvény törvényességét veszélyezteti, s a rend másként nem állítható helyre, a *szervező* köteles a rendezvényt felosztatni.³⁸ Ha a gyülekezési jog gyakorlása bűncselekményt vagy bűncselekmény elkövetésére való felhívást valósít meg, valamint mások jogainak és szabadságának sérelmével jár, vagy a rendezvényen a résztvevők fegyveresen, illetőleg felfegyverkezve jelennek meg,³⁹ továbbá ha bejelentéshez kötött rendezvényt bejelentés nélkül, a rendezvény bejelentésben foglalt kezdetének és befejezésének időpontjától, helyszínétől, illetőleg útvonalától, a rendezvény céljától, illetőleg napirendjétől eltérően vagy tiltó határozat ellenére tartanak, a *rendőrség* a rendezvényt felosztatja.⁴⁰ Ha a tömeg jogellenes magatartást tanúsít, a rendőrségnek szintén élnie kell a felosztatással.⁴¹

Nem vitás a felosztatás helyessége, ha bűncselekményről van szó, valamint ha felfegyverkezett személyek jelennek meg a rendezvényen. Kérdéses viszont a bejelentés elmulasztásának, az attól való eltérésnek minden esetben ilyen következménnyel sújtása. Jelenleg a törvénybe ütköző rendezvény a felosztatás szempontjából egy megítélés alá esik a bejelentés nélkül tartott rendezvénnyel.⁴²

Bejelentés elmulasztása, illetve attól való eltérés

Megítélésem szerint a bejelentés elmulasztása, attól való eltérés esetén jobb lenne differenciálni a jogkövetkezményeket. Ha a szervezők jóhiszeműen úgy ítélik meg ugyanis, hogy a rendezvény nem tartozik bejelentési kötelezettség alá, a rendőrség felosztatja azt, még ha megtartása nem is jelent veszélyt a közbiztonságra. Az Alkotmánybíróság azonban elveti az *adminisztratív mulasztás* lehetőségét.⁴³

A bejelentéstől eltérés lehet jelentéktelen mértékű, az útvonaltól eltérés történhet a közlekedés rendjének fenntartása érdekében. A rendezvény résztvevői a rendezvény bejelentésben megjelölt befejezésének időpontjában kötelesek a rendezvény helyszínét elhagyni.⁴⁴ Ha ettől később fejeződik be a rendezvény, a bejelentéstől való eltérés következményeit kell alkalmazni, vagyis fel kell azt osztatni. Bejelentési határidőn belül szervezett, lebonyolított rendezvény önmagában az időtartam be nem tartása miatt nem lehet jogellenes. A kisebb, technikai okok miatti módosulás nem adhat okot a felosztatásra, az a rendőrség visszaélészerű működését eredményezné.

Más megítélés alá kellene esnie, amikor a rendezvény – közvetve vagy közvetlenül – mások jogait, nyilvánvaló közérdeket sért vagy veszélyeztet, illetve amikor

nem.⁴⁵ A bejelentés hiányának, az eltérésnek ezekben az esetekben ne felosztatás, hanem pénzbírság legyen a jogkövetkezménye! Elmulasztott bejelentés esetén is van szervező, tehát kötelezhető személy.

Bármily jogszerűségi hibában szenved is a rendezvény a gyülekezési törvény 7.§-a alapján, vizsgálni kell a gyülekezési törvény 8.§ (1) bekezdése szerinti súlyos veszélyeztetés, illetve aránytalan sérelem veszélyét.⁴⁶

Jogorvoslati lehetőségek a felosztatással szemben

Ha a rendezvényt felosztatják, a rendezvény résztvevője a felosztatástól számított tizenöt napon belül *per indíthat* a felosztatás jogellenességének megállapítására.⁴⁷ A gyülekezési törvény indokolása szerint a felülvizsgálat célja büntetőjogi vagy fegyelmi és kártérítési felelősség megállapítása mellett erkölcsi elégtétel nyújtása a résztvevőknek, a szervezőknek. Mivel nem fűződik a gyors elbíráláshoz olyan jelentős érdek, mint a tiltó határozat elleni jogorvoslat elbírálásánál, ezért a Pp. XX. fejezete, vagyis a közigazgatási perekre vonatkozó szabályok irányadóak.

UTÓSZÓ

Remélem, a dolgozathoz kitűnik a probléma megoldásának szükségessége és iránya. Többféle megoldási javaslat közül lehet választani, a hangsúly a változtatás elkerülhetetlenségén van. A demokratikus berendezkedés megőrzése és fejlesztése szempontjából alapvető a gyülekezési jog gyakorlása, a kérdéskörrel tudományos szinten mégis kevesen foglalkoztak.

Az Alkotmánybíróság gyülekezési joggal kapcsolatos határozatában nem töltötte meg tartalommal a gyülekezési törvény általános rendelkezéseit, ezért a jogalkalmazás nem felel meg az alkotmányosság és törvényesség követelményeinek. Nem részletkérdések tisztázásáról van szó, hanem a gyülekezési jog lényegi tartalmának koherens rendszerben való kialakításáról, amelyet sem a gyülekezési törvény, sem az Alkotmánybíróság nem határozott meg, és amelyet a rendőrség önmagában, jogalkalmazó hatóságként nem tehet meg.

A hatóság számára biztosított tág mérlegelési lehetőség és gyakorlat nem felel meg a jogbiztonság követelményének. Az önkényes jogértelmezés elkerülése érdekében szükséges a gyülekezési törvény kiegészítése. A rendőrség által követendő szempontrendszer az állampolgárok számára is hozzáférhetővé kell tenni, mert az állampolgárok alapvető jogát érintő szabályozásnak megismerhetőnek kell lennie.⁴⁸ Megítélésem szerint a gyülekezési törvényben a gyülekezési jog gyakorlásához megállapított feltételek *részletesebb* megfogalmazása teljesítheti csak az alkotmányosság követelményét. Elképzelhető olyan megoldás, hogy a gyülekezés jogszerűségének megítéléséhez szükséges és megtiltásával kapcsolatban a rendőrség számára irányadó – határozata meghozatala során mérlegelendő – körülmények és szempontok *végrehajtási jogszabályban* kerüljenek megállapításra.⁴⁹ Egy még demokratikusabb Ma-

gyarország kialakításához elengedhetetlen a jelenlegi szabályozás módosítása – vagy egy teljesen új törvény megalkotása –, amire most még nem látok egységes politikai akaratot. Ez érthető is, hiszen a pártoknak saját tevékenységüket is szabályozniuk, esetlegesen korlátozniuk kellene. Másrészt elengedhetetlen az egész terület átfogó szabályozása, melynek érdekében remélhetőleg sikerül politikai kompromisszumot kötni.

SZAKIRODALOM

- A Hálózat és a FIDESZ állásfoglalása a gyülekezési és az egyesülési törvénytervezetekről. = *Beszélt.* 1988/25.
- Az MJSZ Elnökségének vitaülése és állásfoglalása az egyesülési és gyülekezési jogról szóló törvénytervezetről. = *Magyar Jog.* 1988/10. 817-819.
- BABUS ENDRE: Utcapolitika. = *HVG.* 1999. február 27.
- BÁN TAMÁS: A gyülekezési, az egyesülési és a szakszervezeti szabadsághoz való jog. = *Acta Humana.* 1992/6-7. 136-142.
- BENCsik ATTILA: Többpártrendszer? = *Belügyi Szemle.* 1988/12. 63-66.
- BERGER, VINCENT: *Az emberi jogok európai bíróságának joggyakorlata.* Budapest, HVG Orac, 1999.
- BERNÁTH MIHÁLY: A politikai tömegrendezvények rendőri biztosítása. = *Belügyi Szemle.* 1990/1. 28.
- BÖKÖNYI ISTVÁN: A gyülekezések szabályozása Magyarországon 1945-ig. = *Belügyi Szemle.* 1989/9. 47-56. és 1989/10. 44-56.
- DRINÓCZI TÍMEA – PETRÉTEI JÓZSEF: A gyülekezési jog a Magyar Köztársaságban. = *Jura.* 2002/1. 21-33.
- KUKORELLI ISTVÁN: Lehetséges-e az új törvény módosítása? = *Magyar Nemzet.* 1989. február 18.
- Egyes állampolgári szabadságjogokról – a belügyi munka tükrében.* Budapest, MTA Államtudományi Kutatások Programirodája gondozásában, 1988.
- Emberi jogok hazánkban.* Budapest, ELTE Jogi Továbbképző Intézete gondozásában, 1988.
- HALMAI GÁBOR: Egyén- és állampárti alkotmánybírák. Tendenciák az Alkotmánybíróság gyakorlatában. = *Fundamentum.* 2002/1. 77-86.
- Interjú a gyűlések, felvonulások, tüntetések jogi szabályozásáról és rendőri megítéléséről. = *Belügyi Szemle.* 1988/8. 44-49.
- KÁLLAI ANDRÁS: A gyülekezésekkel kapcsolatos adminisztráció. 1992/4. 52-65.
- MAGYAR GÁBOR – PÁLL KINGA ÁGNES – SZABÓ ANDREA – SZABÓ MÁTÉ: Tüntetések Budapesten 1996-1997. = *Szociológiai Szemle.* 2000/4. 21-39.
- MOGYORÓSI IMRE: Néhány kritikai észrevétel a gyülekezési jog szabályozásához. = *Magyar Jog.* 2001/6. 358-360.
- Parlamenti Tízek javaslata. = *HVG.* 1989. január 7.

- REKVÉNYI LÁSZLÓ: Attól, hogy néha hátra is nézünk, még nem megyünk visszafelé! . = *Belügyi Szemle*. 1989/1. 76-79.
- SZABÓ MÁTÉ: A gyülekezési jog és problémái: a tömegdemonstrációk és a rendőrség Magyarországon a demokratizálódás folyamatában. = *Acta Humana*. 1998/32. 32-61.
- SZABÓ MÁTÉ: Rend és szabadság a magyar demokráciában. = *Jogállam*. 1997/1-2. 120-137.
- SZAMEL LAJOS: A gyülekezési szabadság. = *Állam és Igazgatás*. 1988/6. 490-502.
- SZIDONYA ETELKA: Az egyesülési és gyülekezési jog törvényjavaslatának vitája. = *Állam és Igazgatás*. 1988/10. 959-960.
- SZIKINGER ISTVÁN: A formanyomtatványok kritikája. = *Rendészeti Szemle*. 1992/10. 64-65.
- SZIKINGER ISTVÁN: A gyülekezési jog szabályozásának mai kérdései. = *Új Rendészeti Tanulmányok*. 1996/1. 18-31.
- SZIKINGER ISTVÁN: Védőbeszéd a gyülekezési törvény mellett. = *Magyar Hírlap*. 1999. február 23.
- SZIKINGER ISTVÁN: Gyűléshatár. = *Fundamentum*. 2002/1. 90-97.
- SZABÓ GYŐZŐ – NAGY GÁBOR (szerk.): *Tanulmányok az Emberi Jogok Európai Egyezménye legfontosabb rendelkezéseiből kapcsolódó strasbourgi esetjogról*. HVG ORAC, Budapest, 1999.
- TRENCSENYI ZOLTÁN: A tüntetők és a rendőrség figyelme. = *Népszabadság*. 1997. március 17.
- VÍGH JÓZSEF – KATONA GÉZA (szerk.): *Társadalmi változások, bűnözés és rendőrség*. Budapest, 1993.

JEGYZETEK

- ¹ Így például a magánhelyiségbeli gyülekezést is engedélyhez kötötték.
- ² Alkotmány 62. § (1) bekezdés, gyülekezési törvény 1. §
- ³ Gyülekezési törvény 12. § (2) bek.
- ⁴ *S. v. Ausztria-ügy*. = SZABÓ GYŐZŐ – NAGY GÁBOR (szerk.): *Tanulmányok az Emberi Jogok Európai Egyezménye legfontosabb rendelkezéseiből kapcsolódó strasbourgi esetjogról*. Budapest, HVG ORAC, 1999. 259.
- ⁵ BÁN TAMÁS: *A gyülekezési, az egyesülési és a szakszervezeti szabadsághoz való jog*. 1992. 138-139.
- ⁶ FICZERE LAJOS: Gyülekezési szabadság. Az állampolgárok jogai és kötelességei. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1963. 460. = BÖKÖNYI ISTVÁN: A gyülekezések szabályozása Magyarországon 1945-ig. II. = *Belügyi Szemle*. 1989/10. 53.
- ⁷ Gyülekezési törvény 2. § (1) bek. – A „békés” kifejezés a felsorolás többi részére is vonatkozik.
- ⁸ Az összejövétel több ember megbeszélte helyen és időben történő találkozása tárgyalás vagy szórakozás végett. = *Magyar Értelmező Kéziszótár*. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1985.

⁹ Lásd a spontán megmozdulásról szóló részt!

¹⁰ SZIKINGER ISTVÁN: A gyülekezési jog szabályozásának mai kérdései. = *Új Rendészeti Tanulmányok*. 1996/1. 29.

¹¹ Gyülekezési törvény 15. § a) pont

¹² A budapesti tiltakozások 60 %-a politikai jellegű. *Tüntetések Budapesten*. 1996-1997. 33.

¹³ 55/2001. (XI. 29.) AB határozat.

¹⁴ Alkotmány 8. § (2) bek. A Magyar Köztársaságban az alapvető emberi jogokra és kötelességekre vonatkozó szabályokat törvény állapítja meg, alapvető jog lényeges tartalmát azonban nem korlátozhatja.

¹⁵ Római Egyezmény 11. cikk, 2. bek. 1. mondat

¹⁶ VINCENT BERGER: *Az emberi jogok európai bíróságának joggyakorlata*. Budapest, HVG Orac, 1999. 534-535.

¹⁷ Gyülekezési törvény 2. § (3) bek. – Természetesen ez nemcsak e jog, hanem valamennyi jog gyakorlására vonatkozó előírás.

¹⁸ Gyülekezési törvény 5.§

¹⁹ Gyülekezési törvény 6. §

²⁰ A rendezvények rendjének biztosításával kapcsolatos rendőri feladatokról szóló 15/1990. (V. 14.) BM rendelet 2. § (4) bek.

²¹ BverfGe 85,69.1991. SZIKINGER ISTVÁN: Gyűléshatár. = *Fundamentum*. 2002/1. 92.

²² CONCHA GYŐZŐ: *A rendőrség természete és állása szabad államban*, REKVÉNYI LÁSZLÓ: Attól, hogy néha hátra is nézünk, még nem megyünk visszafelé! = *Belügyi Szemle*. 1989/1. 77.

²³ Rendelet 4. §

²⁴ Gyülekezési törvény 8. § (1) bek.

²⁵ Vö. KUKORELLI ISTVÁN különvéleménye az 55/2001. (XI. 29.) AB határozattal kapcsolatban.

²⁶ <http://www.obh.hu/allam/index.htm>, 2003. január 30.

²⁷ <http://www.obh.hu/allam/index.htm>, 2003. január 30.

²⁸ <http://www.obh.hu/allam/index.htm>, 2003. január 30.

²⁹ SZIKINGER ISTVÁN: Gyűléshatár. = *Fundamentum*. 2002/1. 91.

³⁰ Gyülekezési törvény 8.§ (1) bek., rendelet 5. § (1) bek.

³¹ BÖKÖNYI ISTVÁN: *A gyülekezési jog gyakorlása és a rendőrség*. Társadalmi változások, bűnözés és rendőrség. (1993) 187.

³² Gyülekezési törvény 9. § (1)-(2) bek.

³³ Gyülekezési törvény 9. § (2) bek. BH 1995. 491.

³⁴ Gyülekezési törvény 9. § (3) bek.

³⁵ Parlamenti Tízék javaslata. = *HVG*. 1989. január 7.

³⁶ <http://www.obh.hu/allam/index.htm>, 2003. január 30.

³⁷ SZAMEL LAJOS: A gyülekezési szabadság. = *Allam és Igazgatás*. 1988/június. 501.

³⁸ Gyülekezési törvény 12. § (1) bek.

³⁹ Gyülekezési törvény 15. § b), rendelet 14. §: Fegyveresen jelenik meg a rendezvényen az, aki lőfegyvert vagy robbanóanyagot tart magánál, felfegyverkezve pedig az, aki erőszak vagy fenyegetés alkalmazása érdekében az élet kioltására vagy testi sértés okozására alkalmas eszközt tart magánál. A rendezvény a törvény 12. § (2) bekezdésében meghatározott tilalomba ütközik, ha a rendezvényen akár egy személy is fegyveresen vagy felfegyverkezve jelenik meg.

⁴⁰ Gyülekezési törvény 14. § (1) bek.

⁴¹ 3/1995. (III. 1.) BM rendelet a Rendőrség Szolgálati Szabályzatáról 67.§ (1) bek.

⁴² Rendelet 15. § (2) bek.

⁴³ 55/2001. (XI. 29.) AB határozat IV. 10.

⁴⁴ Gyülekezési törvény 12. § (4) bek.

⁴⁵ Vö. KUKORELLI ISTVÁN különvéleménye az 55/2001. (XI. 29.) AB határozattal kapcsolatban.

⁴⁶ Ezzel ellentétes véleményt lásd: <http://www.obh.hu/allam/index.htm>, 2003. január 30.

⁴⁷ Gyülekezési törvény 14. § (3) bek.

⁴⁸ <http://www.obh.hu/allam/index.htm>, 2003. január 30.

⁴⁹ <http://www.obh.hu/allam/index.htm>, 2003. január 30.